

**KONINKLIJKE
VERENIGING
TER BEOEFENING
VAN DE
KRIJGSWETENSCHAP**

OPGERICHT 6 MEI 1865

Ereleden

Z.K.H. de Prins der Nederlanden

generaal-majoor b.d.
E.R. d'Engelbronner

Z.E. luitenant-generaal
J.P. Verheijen

luitenant-kolonel b.d.
W.F. Anthonijsz

Bestuur

Voorzitter

B. A. C. Droste, cdre KLu

Vice-voorzitter

drs. R.H. Rozeboom, kol KLu

Leden

prof. G.C. Berkhof, lgen gn b.d.
mr. drs. C. Homan, kol marns
drs. F.J.J. Princen
A.L.C. Onderwater, kol KLu
jhr. mr. J.P. de Savornin Lohman
R.A.A. Klaver, kltz
drs. M. de Haas, tlnt inf
(public relations)

Redacteur

T. de Kruijf, genm gn
p.a. Defensie Leergangen
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
bezoekadres:
Brasserskade 227a
2289 PA Rijswijk
tel.: (015) 15 27 00

Secretaris

A.G.D. van Osch, lkol art
Beringlaan 13
2803 GA Gouda

Penningmeester

M.P. Dekker, lkol gn
Eberhorst 19
2730 Zeven / Duitsland

Ledenadministratie

J.J.M. Nijman
Karel Doormanlaan 274
2283 BB Rijswijk
tel.: (070) 39 47 836

MARS IN CATHEDRA

APRIL 1993

NR 93

Mededelingen van het bestuur

Algemene Ledenvergadering

Aansluitend op de bijeenkomst op 15 april 1993 zal de Algemene Ledenvergadering worden gehouden. In tegenstelling tot de lezingen en andere activiteiten van de Vereniging is deze bijeenkomst uitsluitend toegankelijk voor leden.

Agenda:

1. Opening door de voorzitter.
2. Mededelingen door de voorzitter.
3. Jaarverslag van de secretaris.
4. Jaarverslag van de penningmeester.
5. Verslag van de kascontrolecommissie.
6. Verkiezing van de bestuursleden.
7. Verkiezing van de kascontrolecommissie 1993.
8. Rondvraag.
9. Sluiting.

Agendapunt 3: jaarverslag van de secretaris

Sinds de Algemene Ledenvergadering op 22 juni 1992 is het bestuur als volgt samengesteld.

Voorzitter: commodore B.A.C. Droste; vice-voorzitter: kolonel drs. R.H. Rozeboom; secretaris: luitenant-kolonel A.G.D. van Osch; penningmeester: luitenant-kolonel M.P. Dekker; hoofdredacteur van de Militaire Spectator en Mars in Cathedra: generaal-majoor T. de Kruijf; ledenadministrateur: J. Nijman; leden: luitenant-generaal b.d. professor G.C. Berkhof, tweede-luitenant drs. M. de Haas, kolonel der mariniers mr. drs. C. Homan, kolonel A.L.C. Onderwater, drs. F.J.J. Princen, jhr. mr. J.P. de Savornin Lohman, kapitein-luitenant ter zee R.A.A. Klaver.

De secretaris, luitenant-kolonel A.G.D. van Osch, heeft wegens een overplaatsing naar het buitenland kenbaar gemaakt niet herkiesbaar te zijn. Als

opvolger stelt het bestuur voor majoor R.A.C. Bertholee.

In het jaar 1992 heeft de Vereniging voor haar leden en voor geïnteresseerden de volgende bijeenkomsten gehouden.

Op 11 februari is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gehouden door generaal-majoor A.J. van Vuren, voormalig militair attaché te Moskou, over „Militaire Ontwikkelingen in de Voormalige Sovjet-Unie”. Op 12 februari werd deze bijeenkomst herhaald op de Vliegbasis Soesterberg.

Op 5 maart was bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een symposium georganiseerd over het onderwerp „De Nederlandse Inlichtingendiensten”. Wegens het op het laatste moment afzeggen door de gastspreker kon deze bijeenkomst echter geen doorgang vinden.

Op 24 maart is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gehouden door dr. Richmond M. Lloyd, Course Director Force Planning US Naval War College, over „Force Planning in a Changing Security Environment”.

Op 7 mei is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gehouden door generaal-majoor J.C. Kusters over „Optreden EG-monitor-missie in Joegoslavië”.

Op 26 mei is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gehouden door generaal (IT) Luigi Caligaris, over „Political and Military Aspects of Security in the Mediterranean Basin”.

Op 22 juni is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gegeven door luitenant-generaal G.J. Folmer, Hoofd Permanente Militaire Vertegenwoordiging bij de NAVO, over „NAVO-Strategie en Force Structure”.

Deze bijeenkomst werd gevolgd door een Algemene Ledenvergadering.

Op 22 september is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gehouden door luitenant-kolonel M. van den Doel, werkzaam bij NIIB „Clingendael”, over „Veiligheid en Defensie in Centraal Europa: kansen en risico's”.

Op 26 oktober is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gehouden door dr. R. de Wijk, Hoofd Conceptuele Zaken van Defensiestaf, over „Crisisbeheersing”.

Op 18 november is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gehouden door professor mr. P.H. Kooijmans, over „Humanitaire Interventie”.

Op 9 december is bij Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie een lezing gehouden door brigade-generaal J.W. Brinkman, over „Operationele Ontwikkelingen in Luchtmobiel Optreden”. Op 16 december werd deze bijeenkomst herhaald op de Infanterie School te Harderwijk.

Van de gehouden lezingen werd en wordt schriftelijk verslag gedaan in Mars in Cathedra, dat als ka-

tern in de Militaire Spectator periodiek aan de leden wordt gezonden.

Op 28 oktober 1992 is namens de Vereniging door commodore B.A.C. Droste de Krijgswetenschapsprijs voor cadetten uitgereikt aan de cadet-vaandrig van de Militaire Administratie E.J.H.A. Kleinpenning.

Op 22 januari 1993 is namens de Vereniging door commodore B.A.C. Droste de Krijgswetenschapsprijs voor adelborsten (1992) uitgereikt aan LTZ2 Van der Berg.

Eind 1991 is door de heer drs. H.J. Schouwenburg de Stichting Schouwenburgfonds opgericht. Deze stichting heeft ten doel: „het bevorderen van wetenschappelijke studies en de totstandkoming van wetenschappelijke publicaties op het gebied van de Nederlandse militaire geschiedenis”. Zij tracht haar doel te verwezenlijken door onder andere de driejaarlijkse uitreiking van de Schouwenburgprijs voor een wetenschappelijke, militair-historische studie of publicatie. Deze prijs zal bestaan uit een geldbedrag van minimaal f 7.500 en een bronzen penning.

Zonder formele banden aan te gaan, heeft de Vereniging haar medewerking aan deze Stichting toegezegd. In het bestuur van de Stichting zal tevens een bestuurslid van de Vereniging worden opgenomen. Als eerste heeft luitenant-generaal b.d. professor G.C. Berkhof deze taak op zich genomen.

Op 22 mei 1992 heeft de eerste uitreiking van de Schouwenburgprijs plaatsgevonden in de vergaderzaal van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Op uitnodiging van het bestuur van de Stichting Schouwenburgfonds heeft als voorzitter van deze bijeenkomst opgetreden generaal-majoor T. de Kruijf.

In 1992 zijn voorlichtingsactiviteiten uitgevoerd door het bestuurslid „public relations” tweede luitenant drs. M. de Haas, de leden cadet-vaandrig B. Bams, cadet-korporaal P.C. Kleingeld, R. Noordermeer en P. de Groot. Informatie over de Vereniging werd verschaft m.b.v. een informatiestand op de Open Dagen van respectievelijk de luchtmacht (vliegbasis Twente, juni), de marine (Den Helder, juni) en de landmacht (VOC, Ede, augustus). Tevens zijn ledenwervingsacties gehouden op het Koninklijk Instituut voor de Marine, de Koninklijke Militaire Academie en het Opleidingscentrum Officieren. Deze activiteiten hebben enkele tientallen nieuwe leden opgeleverd.

Activa		Passiva	
Liquide middelen		Vooruitbetaalde contributie 1992	21.035,-
girorekening 1	3417,47	Kapitaal	93.294,13 +
girorekening 2	150,36		
Bank	583,07	Totale passiva	114.392,13
beleggingen			
leeuwrekening	47.000,-		
C&E Bank	61.487,61		
Debiteuren			
te vorderen subsidie	1105,32		
uitstaande voorschotten	585,30 +		
Totale activa	114.392,13		

Resultatenrekening 1992

Baten				Lasten			
	Werkelijk	Begroot	Verschil		Werkelijk	Begroot	Verschil
Contributie	27940,00	29000,00	-1060,00	Ledenadm.	3600,00	3600,00	0,00
Rente	7243,98	5000,00	2243,98	Secretariaat	546,45	2500,00	-1953,55
Leerstoel	20605,32	18500,00	2105,32	Publ. rel. alg.	676,95	1250,00	-573,05
Diversen	0,00	0,00	0,00	Betalingsverk.	260,74	250,00	10,74
				Overig bestuur	2913,24	2000,00	913,24
				Lezingen	8661,57	9000,00	-338,43
				Mic	9411,15	8000,00	1411,15
				Leerstoel	20605,32	18500,00	2105,32
				Prijzen	1410,00	1750,00	-340,00
				Diversen	0,00	1000,00	-1000,00
Totaal ink.	55789,30	52500,00	3289,30	Totaal uitg.	48085,42	47850,00	235,42
				Saldo winst	7703,88	4650,00	3053,88

Begroting 1993

Baten			Lasten		
	werkelijk	begroot		werkelijk	begroot
Contributie	0,00	28000,00	Ledenadm.	0,00	3600,00
Rente	0,00	7500,00	Secretariaat	0,00	750,00
Leerstoel	0,00	21000,00	Publ. rel. alg.	0,00	750,00
Diversen	0,00	0,00	Betalingsverk.	0,00	300,00
			Overig Bestuur	0,00	3000,00
			Lezingen	0,00	10000,00
			Mic	0,00	10000,00
			Leerstoel	0,00	21000,00
			Prijzen	0,00	1750,00
			Diversen	0,00	1000,00
Totaal inkomsten	0,00	56500,00	Totaaluitgaven	0,00	52150,00
			Saldo winst	0,00	4350,00

1. *Resultaten 1992*. Het verenigingsjaar 1992 is afgesloten met een positief saldo van f 7703,-. Dit bedrag is groter dan voorzien en kan als volgt worden verklaard.

a. Baten. Een tegenvaller in de baten was de verminderende contributie-opbrengst. T.o.v. de be-

groting is dit een tegenvaller van f 1060,-. Een belangrijke meevaller was de rente-opbrengst (f 2243,98 meer dan begroot). Dit is onder meer mogelijk omdat er gebruik wordt gemaakt van een systeem van electronic banking, waarmee bedragen die niet direct benodigd zijn, kunnen worden gestald op een rente-gevende rekening. Dit sys-

teem maakt het overigens ook mogelijk dat de penningmeester zijn werkzaamheden voor de vereniging voortzet vanuit het buitenland (waar hij thans is geplaatst).

b. Lasten. De grootste meevallers zijn te vinden in de bestuurskosten, waar het totale bedrag was begroot op f 6000,- (de som van de posten voor Secretariaat, Public Relations Algemeen, Betalingsverkeer en Overig Bestuur) en een bedrag is gerealiseerd van f 4397,38. Dit is een meevaller van f 1606,62. Een tweede meevaller is het feit dat geen onvoorziene uitgaven zijn gedaan, zodat het gehele begrote bedrag ten gunste van de vereniging komt. Door het grote aantal lezingen en de geanimeerde discussies daarna, zijn de verslagen daarvan ook van grotere omvang geworden dan was voorzien. Dit heeft tot een tegenvaller van f 1411,15 bij de exploitatie van Mars in Cathedra geleid.

2. *Balans per 31 december 1992.* Het boekjaar van de vereniging wordt afgesloten per 31 december

1992. Het kapitaal van de vereniging is toegenomen met hetzelfde bedrag als het positief saldo over het afgelopen boekjaar en bedraagt thans f 93.294,13.

3. *Begroting 1993.* Het bedrag voor lezingen is verhoogd tot f 10.000,-. Het bestuur meent dat aan deze hoofdactiviteit van de vereniging voldoende financiële middelen ter beschikking moeten staan.

4. Omdat betalingsverkeer niet langer gratis is en de kosten hiervan alleen maar oplopen, is hiervoor een post van f 300,- begroot.

5. Het is voorzien dat ook het jaar 1993 kan worden afgesloten met een positief saldo. Deze saldi worden echter van jaar tot jaar kleiner, waardoor het in de toekomst wellicht noodzakelijk is een contributieverhoging door te voeren. Voor het komende jaar meent het bestuur echter dat dat nog niet nodig is.

Voordrachten

Op 18 januari 1993 hield de Vereniging samen met de Atlantische Commissie op het Instituut Defensie Leergangen een bijeenkomst over de Prioriteitennota van Defensie. Gastsprekers waren mevrouw Sari van Heemskerck Pillis-Duvekot (VVD), ir. Pieter ter Veer (D66), mr. Martin Zijlstra (PvdA), en de heer Ton Frinking (CDA). De discussie vond plaats onder leiding van mr. J.G.N. de Hoop Scheffer, voormalig Permanent Vertegenwoordiger bij de NAVO.

Hieronder volgt een samenvatting van de inleidingen en de discussie.

De Defensie-Prioriteitennota

Mevrouw Sari van Heemskerck Pillis-Duvekot (VVD)

De Prioriteitennota behelst een aantal ingrijpende beslissingen over de omvang en het karakter van de Nederlandse krijgsmacht. Van VVD-zijde is steeds beklemtoond dat een dergelijk stuk gebaseerd moet zijn op een degelijke analyse van de internationale veiligheidssituatie. De veiligheidsanalyse die in de Prioriteitennota is opgenomen is in veel opzichten realistisch. De kans op een zeer groot gewapend conflict tussen Oost en West, waar we vele jaren rekening mee hebben moeten

houden, wordt terecht „onwaarschijnlijk” genoemd. Daarnaast wordt gewezen op de conflictstof die nog steeds in Europa, maar ook daarbuiten, aanwezig is. De vraag is echter of in die samenhang de kans op een „groot conflict” slechts „zeer klein” is. Wat is een „groot conflict”? Wanneer het Golfconflict dat in de eerste maanden van 1991 is uitgevochten en ook een werkelijke militaire interventie van het Westen in het voormalige Joegoslavië zoals door sommigen bepleit, moeten worden omschreven als een „groot conflict” (en dat zou in de rede liggen), dan is kennelijk de kans op een dergelijk conflict groter dan de prioriteitennota suggereert. Voor de VVD is het verder de vraag of de vertaling van de veiligheidsanalyse naar het concrete beleid geslaagd is. Zo wordt gesproken over een termijn van „verscheidene jaren” waarin Rusland zich weer tot een werkelijk gevaar zou kunnen ontwikkelen. Maar welke middelen houden wij om op een soortgelijke termijn op een dergelijke ontwikkeling te reageren? Wij houden te weinig mobilisabel bestand over. De vijfde, als „extra mobilisabel” aangeduide KL-brigade is financieel en personeel nog niet ingevuld (voor de VVD een minimum vereiste). Wordt hier alleen maar „lippendienst” bewezen aan de bondgenoten? Verder wordt het materieel voor eventuele verdere brigades reeds verkocht.

Zoals bekend, is de VVD-fractie voorstandster van het afschaffen van de opkomstplicht. Wij hebben daaraan echter wel steeds een aantal voorwaarden verbonden: men dient voldoende vrijwilligers te kunnen vinden op de arbeidsmarkt, de financiële middelen daarvoor dienen aanwezig te zijn en dat alles dient vanzelfsprekend te zijn gerelateerd aan een krijgsmacht met een voldoende omvang. Die

omvang dient een afgeleide te zijn van de taken die de regering zich stelt voor het vervullen van de vredesoperaties, maar ook van de gewenste mogelijkheid om te reageren op de eventualiteit van een „groot conflict”, zoals hiervoor aangeduid. Nederland zal ook in de toekomst een loyale en betrouwbare partner moeten blijven, niet in de laatste plaats in het NAVO-bondgenootschap. Waarom moet Nederland vóór de andere bondgenoten zo drastisch in zijn krijgsmacht ingrijpen? Of gaat het daarbij toch voornamelijk om excessief bezuinigen? Wat de KL betreft, dienen wij een evenredig aandeel te leveren aan het voorgenomen Nederlands-Duitse legerkorps. Het aantal van vier brigades voor de KL waarop het ministerie begin december nog aankoerste is onder druk van de NAVO en na kritiek vanuit de oppositie met één brigade uitgebreid. Helaas geeft de regering niet aan waar de middelen voor deze vijfde brigade moeten worden gevonden. Daarnaast is de VVD van mening dat moet kunnen worden gerekend op de inzet – op enige termijn – van een zesde brigade. Het materieel en de infrastructuur die daarvoor noodzakelijk zijn dienen te worden aangehouden.

De afschaffing van de opkomstplicht legt een zware hypotheek op de Prioriteitennota. Het betreffende besluit wordt gepresenteerd als onomkeerbaar. Toch is onvoldoende aangetoond dat we voldoende mensen en middelen zullen overhouden voor een krijgsmacht waarmee we aan onze internationale verantwoordelijkheden blijven voldoen. De VVD-fractie is niet genegen om in een geblindeerde trein te stappen. Het is zeer wel denkbaar dat het beeld dat we te zien krijgen wanneer wij op 1 januari 1998 uit die trein stappen, ernstig teleurstelt. Het gaat hierbij om een dermate ingrijpende reorganisatie van onze krijgsmacht, dat wij niet akkoord kunnen gaan met de genoemde onomkeerbaarheid. Derhalve stelt de VVD-fractie voor om de afschaffing van de opkomstplicht in twee fasen te laten verlopen. In de eerste fase zouden de Koninklijke marine en de Koninklijke luchtmacht afscheid moeten nemen van hun dienstplichtigen en zouden bij de Koninklijke landmacht die onderdelen die het meest in aanmerking komen voor inzet bij vredesoperaties moeten worden gevuld met vrijwilligers. Daartoe behoren de Luchtmobiele Brigade, waarvan de VVD-fractie als eerste een vrijwillig karakter heeft bepleit, maar ook de pantserinfanterie-eenheden en een aantal ondersteuningseenheden. Nadat die eerste fase in twee à drie jaar is voltooid, zou opnieuw de balans moeten worden opgemaakt. Hoe is de situatie op de arbeidsmarkt? Hoe ontwikkelt zich de internationale situatie? Wat doen de bondgenoten? Op grond van de situatie op dat moment dient te worden besloten of we zonder meer doorgaan op de ingeslagen weg, of dat een aanpassing van de plannen noodzakelijk is.

Bij de Koninklijke marine en de Koninklijke luchtmacht zijn de reducties iets minder drastisch. Het stemt tevreden dat de structuur van de KM is gehandhaafd; het continueren van de onderzeedienst – een duidelijke VVD-wens – is daarvan een belangrijk aspect. Wat betreft de Koninklijke luchtmacht is voorzichtigheid op zijn plaats bij het afstoten van F 16's. In ieder geval mag het aantal operationele F 16's dat aan de NAVO is toegewezen door het afstoten van vliegtuigen niet in gevaar komen. In het algemeen is terughoudendheid geboden bij het afstoten van hoogwaardig materieel tot na de eerste fase van het reorganisatieproces. Daarbij dient ook te worden bedacht dat de ooit duur aangeschafte wapensystemen op de huidige, oververzadigde markt slechts bescheiden bedragen zouden opbrengen.

Verder maakt de VVD-fractie zich ook zorgen over de financiële onderbouwing van de Prioriteitennota. Gezocht wordt naar mogelijkheden om de financiële paragraaf door een onafhankelijke instantie te laten beoordelen. Het jasje is wel zeer krap bemeten en de invloed van de bezuinigingsdrang op het uiteindelijke plan is duidelijk waarneembaar.

Tenslotte dient te worden opgemerkt dat de huidige regering, die tot uiterlijk 1994 op het kussen zit, ook ruimte moet geven voor andere partijen, wanneer zij weer regeringsverantwoordelijkheid zouden gaan dragen, om die verantwoordelijkheid waar te maken en daadwerkelijk invloed uit te oefenen op het veiligheidsbeleid van ons goede vaderland.

Ir. Pieter ter Veer (D 66)

In de Prioriteitennota wordt een sombere maar overtuigende analyse gegeven van de Europese veiligheidssituatie. Tegen die achtergrond steken de financiële randvoorwaarden, die door het kabinet aan de hervormingen van de krijgsmacht zijn gesteld, ongunstig af.

Binnen de financiële randvoorwaarden is op zichzelf een verdienstelijke aanzet gegeven tot een gemoderniseerde krijgsmacht. De laatste tegemoetkomingen aan de mede door de NAVO geuite kritiek hebben in ieder geval een verbetering gebracht in de oorspronkelijke plannen. Ook is het een winstpunt dat het kabinet niet meer aanstuurt op een spoedige afschaffing van de dienstplicht, maar gekozen heeft voor een meer geleidelijke en behoedzamer benadering, waarbij rigoreuze en onomkeerbare besluiten vooralsnog worden vermeden. Het blijft echter onzeker of de plannen zoals ze er nu liggen binnen de zeer krappe financiële ruimte uitgevoerd kunnen worden. De kwetsbare punten zijn met name:

- de onzekerheid op de arbeidsmarkt m.b.t. de wervingscapaciteit voor een beroepsleger;
- de reorganisatiecapaciteit van de Koninklijke landmacht;

- de onzekerheid t.a.v. de sociale gevolgen.

Onverkorte uitvoering van de nota, waarop het beleid van de komende jaren gericht moet blijven, zal mogelijk meer financiële armsgslag vergen dan thans wordt voorzien. Daarom zal op zijn minst de huidige financiële ruimte als een ondergrens worden beschouwd, waaraan tot 1998 - absolute overmachtsituaties daargelaten - niet verder mag worden getornd. Met het oog hierop is het ook onlogisch als eventuele meerkosten van vredesoperaties boven de reeds geraamde bedragen ten koste gaan van de investeringen. Die zullen door het kabinet apart moeten worden gefinancierd.

Omdat de internationale situatie zo onzeker is en de uiteindelijke plannen mager afsteken tegen het dreigende beeld dat uit de veiligheidsanalyse naar voren komt, moet ernstig worden overwogen om voorlopig het materiaal voor één of twee extra brigades nog niet definitief af te stoten.

Mr. Martin Zijlstra (PvdA)

Door de vele lekken bij de defensie was de nieuws-waarde van de Prioriteitennota beperkt en de reacties waren tamelijk voorspelbaar. De regeringspartijen steunen op hoofdlijnen de nota: de VVD vindt het magertjes, D'66 twijfelt en de belangenorganisaties waren furieus om verschillende redenen. En natuurlijk waren er de generaals b.d. die ook het nodige hadden toe te voegen. Maar hoe je het wendt of keert, het gaat hier om de meest ingrijpende herstructurering van de krijgsmacht sinds de Tweede Wereldoorlog. Ik wordt geacht hier het standpunt van de PvdA-fractie te verwoorden. Echter, in de fractie is over deze zaken nog niet gesproken. Dus als ik het standpunt verwoord dan moet u dat tussen haakjes zetten, omdat de discussie in de fractie nog volop moet worden gevoerd.

Bij de behandeling van de Defensienota in 1991 heeft de PvdA gezegd, dat naar haar oordeel de nota niet ver genoeg ging. Dat leidde tot de reactie van minister Van de Broek dat hij de Defensienota zou intrekken. Daartoe was hij niet bevoegd en het gevolg is dan ook dat de Prioriteitennota, zoals die thans voor ons ligt, een logisch vervolg is op de Defensienota. Als er wordt gesproken over een planperiode tot het jaar 2006, waag ik dat toch met een korreltje zout te nemen. Probeer je eens voor te stellen een periode van 13 jaar om te voorspellen hoe dingen zullen verlopen. Later we de periode 1980-1993 nemen; dan kom je tot heel verrassende uitkomsten. Als het gaat om de veiligheids-

situatie, dan kan iedereen, denk ik, beamen dat die ingrijpend is veranderd. En dat vraagt om een andere krijgsmacht. De huidige krijgsmacht vraagt niet om massalegers, maar om snel inzetbare eenheden. Dat is ook de opvatting van de PvdA-fractie. De regering had in de nota „de VN in een veranderende wereld” ook al aangekondigd, dat de bereidheid in de toekomst aanwezig moest zijn in beginsel alle eenheden van de krijgsmacht voor VN-operaties beschikbaar te stellen. De Prioriteitennota spoort daar ook mee.

De regering kiest voor deelname aan maximaal vier vredesbewarende operaties op het niveau van bataljon of een equivalent daarvan, gedurende drie jaar. Dat is een redelijk ambitieus uitgangspunt; maar voor de PvdA-fractie ook een redelijk uitgangspunt. Als het gaat om het financiële kader - we spreken in de toekomst in de orde van grootte van 13,5 miljard - dan is dat een groot bedrag, zeker als we kijken naar de uitgaven voor de interne veiligheid. We geven in dit land 13,5 miljard uit voor de externe veiligheid en aan de politie wordt 4 miljard uitgegeven, terwijl de kosten voortvloeiend uit criminaliteit 40 miljard bedragen. Dat maakt voor de PvdA dat het budget voor de toekomst niet on-aantastbaar is. Ik denk ook aan het verlenen van steun en hulp aan Oost-Europa. Wij zijn niet bereid op dit moment een blanco cheque te tekenen.

De dienstplichtdiscussie. In de HP/De Tijd van 9 oktober 1992 stond een aardig citaat van Van Doorn. Hij schrijft „De ideale militair van morgen is niet langer dienaar van de nationale staat, maar wereldburger in uniform handelend op gezag van een supernational autoriteit”. Ik denk dat daarmee een belangrijke kern van waarheid is aangegeven.

Mijn compliment in dit verband aan collega Frinking, die in 1990 al in een artikel in de Volkskracht schreef over de afschaffing van de dienstplicht. Hij heeft het beter gezien dan wij, want ik was het toen niet met hem eens. Hij heeft in elk geval toch gelijk gekregen, gelet op de nota zoals die thans voor ons ligt. Bij de afschaffing van de dienstplicht zijn er onzekerheden om voldoende personeel te werven en er is ook aarzeling over de termijn van vijf jaar vanuit een ander uitgangspunt: kun je mensen in de laatste jaren voor afschaffing van de dienstplicht nog voldoende motiveren? Is er nog voldoende draagvlak in de samenleving aanwezig? Dit is niet geheel te voorspellen en je moet wat dat betreft de vinger aan de pols houden. Maar een verlenging van de instandhouding van de opkomstplicht is naar mijn opvatting niet goed denkbaar, tenzij de veiligheidsomstandigheden radicaal gaan veranderen.

Ik kom tot het punt personeel. Zeer belangrijk in deze nota zijn de grote reducties. Er is een houding ontstaan in de discussie naar aanleiding van deze nota, waarin de minister van defensie nogal stevig

wordt aangepakt. Ik vind dat ten onrechte en vind het ook contra-productief. In de eerste plaats ten onrechte, omdat je Defensie moet vergelijken met een bedrijf dat een gedeelte van zijn productie niet meer kwijt kan op de markt waar hij opereert. In de marktsector, we zien dat om ons heen, gaat dat zeer rigoreus. Dat gaat niet zo bij Defensie. Ondanks het feit dat sinds de val van de muur, de krijgsmacht ingrijpend is en wordt gewijzigd, heeft nog niemand gedwongen de poort moeten verlaten. Dit in schril contrast met ontwikkelingen die zich in de marktsector voordoen. Ik ben ervoor dat men er op deze manier mee omgaat, maar daarmee is het verwijt aan de werkgever ten onrechte. Het is ook contra-productief, omdat het het onderhandelingsklimaat verziekt, en dat leidt minder gauw tot goede resultaten. Niettemin ben ik het eens met de minister, die zich niet wenst neer te leggen bij gedwongen ontslagen en dat ook alles moet worden gedaan om voor mensen, ook in andere sectoren, een passende werkkring te vinden. In dat licht vond ik ook het voorstel van luitenant-generaal Couzy om te proberen met de politie afspraken te maken van een overgang van beroepsmilitairen naar de politie een goede gedachte. Maar je ziet hoe het dan gaat. Er wordt onmiddellijk gereageerd door belangenorganisaties dat wel aan de eisen moet worden voldaan. Natuurlijk, maar beroepsmilitairen hebben een gedegen opleiding achter de rug en moeten in staat worden geacht een politiefunctie, met bijscholing, te vervullen. Zo vind ik dat de regering, en niet alleen Defensie, zich moet inspannen om dit soort verkokerde verschijnselen tegen te gaan en te proberen zoveel mogelijk mensen aan het werk te houden, ook al is dat buiten de krijgsmacht. Ter afronding dit. De PvdA steunt op hoofdlijnen de Prioriteitennota, maar ik heb een voorbehoud gemaakt t.a.v. de fractie. Wij moeten er nog over discussiëren.

De heer Ton Frinking (CDA)

Indien de Prioriteitennota net zo'n lang leven beschoren is als de Defensienota die twee jaar geleden is geschreven dan is de zekerheid die bedoeld is om aan de organisatie en ook aan de Nederlandse samenleving te bieden niet erg groot.

Plannen zijn goed om een overzicht te hebben over welke richting we uit zouden willen. Het moge duidelijk zijn dat in plannen ook wijzigingen kunnen worden aangebracht. Er zijn twee wijzigingen die ik bij voorkeur niet zou willen aanbrengen:

- de financiële zekerheid die geboden zou moeten worden voor de uitvoering van deze plannen;
- een zicht op de uitvoering van taken zoals die nu zijn beschreven in de nota, die dan ook werkelijk uitvoerbaar zijn.

Bij de naam Prioriteitennota kun je je afvragen voor welke prioriteiten zijn gekozen.

Rond deze tijd vindt normaal gesproken een evaluatie van de Defensienota plaats. Deze nota geeft echter een aanpassing aan taken waarvoor de krijgsmacht niet meer geschikt is. Er zijn nu nieuwe taken waarvoor de ombouw van de krijgsmacht wezenlijk is. Ik spreek dan ook liever niet van de reductie en verzwakking van de krijgsmacht, maar bij voorkeur over de versterking van de krijgsmacht op een kleinere schaal.

Als we spreken over de mogelijkheid om in een vrijwilligersleger een groot aantal soldaten te werven, zouden we dan niet beter kunnen kijken of wij voor die nieuwe krijgsmacht wel voldoende officieren en onderofficieren weten te verwerven. Voor hen zal er een nieuwe taak gaan ontstaan die nogal verschilt van de veertig jaren die achter ons liggen. De vraag is of wij die taken wel willen. Dat is de politieke discussie en die discussie is niet nieuw. Willen wij in de nieuwe situatie tot een inzetbare krijgsmacht komen nu de dreiging van een massaal conflict is verdwenen (zoals in de vroegere oost-west verhouding), dan zal er opnieuw in die krijgsmacht geïnvesteerd moeten worden. Dat kan alleen als we de krijgsmacht verkleinen. Er is geen formule aan de hand waarvan kan worden uitgerekend voor welke taken hoeveel eenheden nodig zijn. Dat is een arbitraire keuze die voor een groot deel wordt bepaald door de financiële armsgang die er is. Welke vertaalslag kunnen we toepassen op de omvang van de krijgsmacht? Dat kan niet! De vraag is of de taken die we onze krijgsmacht geven ons zullen bevallen of niet. In dat geval moeten we niet een uitsluitend Nederlands perspectief schilderen. We zijn immers niet alleen lid van een bondgenootschap; alles wat we op gebied van militaire veiligheid willen, doen we gemeenschappelijk met andere landen; niet alleen in NAVO-verband maar ook in het verband van de West Europese Unie. Dragen wij als Nederlandse samenleving wel op overtuigende wijze bij aan die gemeenschappelijke veiligheidsbehoefte? Deze wordt op drie terreinen ontwikkeld: allereerst op politiek, daarna op economisch en op de derde plaats op militair gebied. Ook die laatste bijdrage moet van geloofwaardige kwaliteit zijn. De regering heeft een aantal vertaalslagen gemaakt voor crisisbeheersing onder vredesomstandigheden, crisisbeheersing onder geweldsomstandigheden en humanitaire acties. We waren tot nog toe niet in staat om vrijwillige grondtroepen buiten het verdragsgebied uit te zenden voor humanitaire taken of taken op ander gebied. Dat gaf ons niet alleen de noodzaak maar ook de mogelijkheid om de ombouw in de richting van een vrijwilligerskrijgsmacht in te zetten.

De werkelijke discussie die wij bij de behandeling van de prioriteitennota gaan voeren is de vraag in welke omvang wij de Nederlandse krijgsmacht willen inzetten voor taken buiten het verdragsgebied die de handhaving van de internationale rechtsorde betreffen. Dat is voor velen binnen de krijgs-

macht nogal wazig, en men kan zich dan de heel persoonlijke vraag stellen of men daarvoor officier, onderofficier of soldaat is geworden.

In de aanpak van de uitvoeringsproblemen heeft de militaire leiding in ieder geval alle vertrouwen. Verder is er nog de afgeleide kwestie van een overgangperiode; is die vijf of drie jaar. Willen wij de afvloeiingsperiode verlengen om de gedwongen ontslagen te voorkomen, of willen we de overgangperiode verkorten om minder lang een beroep te doen op de dienstplichtigen. Die discussie moet intern nog gevoerd worden en heeft alles te maken met de vraag of je in de tamelijk lange periode van vijf jaar nog kunt beschikken over een inzetbare krijgsmacht. De een wil die overgangperiode op zichzelf kunnen beheersen en de ander vraagt zich af wat te doen met dienstplichtigen die maar negen maanden worden opgeleid. Van die opleiding hebben we altijd gezegd dat hij te kort was, dus wat te doen met de dienstplichtigen in die overgangperiode? De financiën zijn krap. De flexibiliteit is uitsluitend nog terug te vinden in de investeringen en dat betekent dat elke nieuwe aanslag op Defensie zich zal vertalen naar verder uitsstel in investeringen, terwijl we juist die investeringen kunnen gebruiken om de kwaliteit van die krijgsmacht te verbeteren. De CDA Defensiecommissie ziet dat niet graag.

Een van de grote winstpunten van het uitkomen van deze Prioriteitennota is dat hij er eindelijk is; dat er consensus is tussen militaire en politieke leiding. Er ligt nu een gigantische opgave voor de hele organisatie om deze ombouw mogelijk te maken.

Discussie

Vragen de heer Lith (namens de Bond van Wapenbroeders).

Kunt u begrijpen dat er veel mensen zie die bezwaar maken tegen een samenwerking met het Duitse Legerkorps? Bent u het met mij eens dat in de Prioriteitennota naar de oplossing is toegeschreven? Van welke mogelijke scenario's gaat u uit bij een grootschalig conflict?

De heer Frinking. Het bevreedt mij dat u bezwaar maakt tegen een samenwerking met het Duitse legerkorps, temeer daar wij 40 jaar in NAVO-verband met legerkorpsen van Duitsland en andere bondgenoten hebben samengewerkt. Wat betekent in feite samenwerking met het Duitse legerkorps. Naar mijn mening de politieke wil om in Europees verband een zodanige afhankelijkheid te creëren, dat renationalisatie wordt voorkomen. In de eerste plaats gaat het erom dat de leiding van het legerkorps gemeenschappelijk wordt uitgeoefend: fifty-fifty verdeeld

over de commando- en staffuncties, opdat daardoor de wederzijdse afhankelijkheid tot uitdrukking wordt gebracht. Ik ben daar wel voor, met name omdat wij hierdoor de samenwerking en de veiligheid van West-Europa een bredere basis geven.

Nu uw vraag of er naar een oplossing is toegeschreven. Het probleem is dat je geen vertaalslag kunt maken, naar datgene wat je denkt nodig te hebben, om vervolgens de vraag te stellen hoeveel geld je daarvoor over hebt. In de nota komt niet helder tot uitdrukking welke vertaalslag de regering heeft gebruikt om vast te kunnen stellen hoeveel troepen moeten worden gemobiliseerd in tijd van oorlog. Daarvoor moet je een beeld hebben hoe je dat met andere landen denkt te gaan organiseren. Je moet weten hoe je samen met andere landen de verdediging van het grondgebied, inclusief het bondgenootschappelijk grondgebied denkt te gaan voeren. Een nadere invulling van wat je met de waarschuwingstijd in praktijk gaat doen, mis ook ik in de nota. Dat zal opnieuw moeten worden ingevuld. Ik ben het ermee niet eens dat we het vooraf hadden moeten berekenen, omdat dat geen reële uitkomst laat zien; het wordt in de praktijk bepaald door de financiële marges.

Mw. Heemskerck. Er moest bijna 20% worden bezuinigd op defensie en natuurlijk wordt er dan naar een oplossing toegeschreven. Er is niet genoeg geld; er worden aannames gedaan die niet zijn onderbouwd.

Welke scenario's heb je bij een groot conflict? We gaan naar een grotere flexibiliteit en mobiliteit qua inzet, maar het voortzettingsvermogen van de Koninklijke landmacht is inderdaad buitengemeen discutabel.

De samenwerking met het Duitse legerkorps maakt bij velen een stuk emotie los, maar rationeel kun je op basis van evenredigheid best tot een goede samenwerking komen. Ben je in de minderheid dan kun je wellicht in de eerste jaren nog wat inbrengen, maar daarna is het over. De VVD zegt „begin er niet aan, want dat eindigt nooit goed”.

De heer Zijlstra. Er wordt, zowel bij de overheid maar ook daarbuiten, altijd naar de oplossing toegeschreven. Het is ondenkbaar iets te ontwikkelen, zonder dat er een financieel kader bij wordt aangegeven.

De heer Ter Veer. We willen allemaal renationalisatie voorkomen. Dat doe je het beste door samen te werken. Een logische stap is te komen tot een Nederlands-Duitse samenwerking. Het streven is naar een fifty-fifty samenwerking, zowel voor de manschappen als de bevelvoerende officieren. De mobilisabele component hangt samen met wat je doet met de afschaffing van de dienstplicht. Wil je de mobilisabele component een geloofwaardige inhoud geven, dan moet je de beroeps bepaalde

tijd die je werft, de verplichting laten aangaan een mobilisabele functie te vervullen voor een bepaalde periode, nadat zij de dienst hebben verlaten. Dat zal extra complicaties geven met de werving. De komende jaren zal een leerproces worden doorlopen, waarbij ervaring wordt opgedaan met de werving van voldoende personeel.

Vraag van de heer Van Balen. Wat betreft de dienstplicht is het belangrijk om naar de toekomst te kijken. Defensie moet van de Tweede Kamer de ruimte krijgen om een zeer flexibel arbeidsvoorwaarden beleid te voeren. Ik zou daar graag van de diverse woordvoerders hun mening over horen.

De heer Zijlstra. We hebben afgesproken bij de overheid af te stappen van één arbeidsvoorwaardenoverleg. Per 1 april zal Defensie wat dat betreft een aparte sector zijn. Dat zal de ruimte bieden om aanzienlijk flexibeler te zijn.

De heer Ter Veer. Het klinkt heel aantrekkelijk en logisch, maar de krijgsmacht is en blijft een arbeidsplek die een andere aard van werk heeft die niet met wat voor baan dan ook in de marktsector te vergelijken is. In de hele discussie die nu al enige tijd gaande is zijn er een aantal invalshoeken. Volgens de VVD moeten we er maar een stel mensen voor inhuren; de PvdA vindt de dienstplicht de laatste arbeidsplek waar onvrijwillige arbeid wordt verricht die bovendien nog slecht betaald wordt. Het risico is een heel merkwaardige recrutering: „the poor people are going to fight for the rich people”. We moeten ons serieus afvragen of de situatie die gaat ontstaan wel de richting is die we uit willen gaan. Dit nog afgezien van het feit of we wel kunnen werven.

Vraag van de heer Snapper. In de Prioriteitennota wordt gesteld, dat we alleen ingeschakeld zullen worden bij crisisbeheersing, en dat daardoor de opkomstplicht opgeschort kan worden, terwijl de dienstplicht in beginsel zal blijven bestaan. De kans bestaat dus dat er op een gegeven moment toch weer dienstplichtigen onder de wapenen kunnen worden geroepen; we moeten ons immers ook nog op een grote oorlog kunnen voorbereiden. Er is 13,5 miljard ter beschikking gesteld. Met uitzondering van de heer Zijlstra, die nog verder wil bezuinigen, vindt u dat allemaal te weinig. Waarom wordt het bedrag niet uitgedrukt als percentage van het bruto nationaal produkt? Alhoewel op de korte termijn de economische vooruitzichten niet gunstig zijn leert ons de ervaring dat „on the long run” het bruto national produkt stijgt. Daardoor kunnen we de middelen krijgen om het materiaal niet af te hoeven stoten, welke we nodig hebben voor de dienstplichtigen die we waarschijnlijk in de toekomst toch nog op zouden moeten roepen.

De heer Zijlstra. Als het gaat om een afweging van de overheidsuitgaven dan zijn die in principe voor alle sectoren gelijk. Waarom zou ik voor de begroting van Defensie een blanco cheque moeten geven, terwijl het in de politiek gebruikelijk is afwegingen te maken bij de uitgaven die de overheid doet. Waarom bijvoorbeeld de uitgaven voor de politie ook niet uitdrukken in een bepaald percentage van het bruto nationaal inkomen? Die afwegingen moeten altijd en overal continue worden gemaakt zonder je te binden aan een bepaald percentage.

De heer Frinking. We hebben een groot aantal jaren een vast percentage voor de uitgaven van ontwikkelingssamenwerking gehad. Ook bij defensie hebben we jarenlang afgesproken, dat we een jaarlijkse groei zouden toepassen. Een percentage van het bruto nationaal produkt lijkt handig, maar mocht de groei negatief zijn dan zou u ook een negatieve groei moeten incasseren voor uw organisatie. In de Nederlandse samenleving zullen we niet meer uitkomen op een vast percentage voor de defensieuitgaven net zo min als dat gewenst is voor andere soorten van uitgaven, omdat daarmee de flexibiliteit en het inspelen op de omstandigheden geweld wordt aangedaan. Die zekerheid moet ook niet verwacht worden vanuit de huidige planning. Wanneer het om de overheidsuitgaven gaat, zal er voortdurend een afweging van prioriteiten zijn. Dat is voor zo'n grote organisatie als het investeringsdepartement Defensie moeilijk, omdat er zekerheid moet zijn om iets over een aantal jaren te kunnen plannen. Doe je dat niet, dan zou je in de toekomst duurder uit kunnen zijn.

Is de krijgsmacht alleen voor crisisbeheersing voorbestemd? De suggestie dat we uitsluitend nog in VN-verband zullen optreden is nogal eenzijdig. We zullen wel bij voorkeur in VN-verband optreden, maar niet alleen voor crisisbeheersing. De Nederlandse krijgsmacht zal zich ook moeten voorbereiden op situaties waarin de verdediging van het bondgenootschap of het grondgebied een rol speelt. Voor die situatie kunnen we gebruik maken van een lange waarschuwingstijd. Ook toen we een groot leger hadden met zeer veel dienstplichtigen die we konden mobiliseren, werden die dienstplichtigen niet in legerplaatsen opgeroepen, maar in grote burger gebouwen (scholen e.d.) dus het handhaven van kazernes om die redenen is niet nodig. De discussie of de politiek er wel tijdig genoeg op in zal springen zal altijd blijven. Er is in de Kamer om gevraagd daar wat nadere afspraken over te maken. Je moet je organisatie er op kunnen laten inspelen dat er weer dienstplichtigen worden opgeroepen, zoals dat in Engeland in 1917 en 1938 is gebeurd. Als we een registratiesysteem hebben opgebouwd kunnen we ook zeker niet met de handen over elkaar gaan zitten. Vrijwilligers moeten zich ook nu al bereid verklaren om gedurende een aantal jaren, nadat ze weer zijn teruggekeerd in de

burgermaatschappij, zich nog gereed te stellen voor dienst onder omstandigheden die daarvoor zullen worden aangemerkt.

De heer Ter Veer. Als reactie op die laatste opmerking van de heer Frinking wil ik opmerken dat toch vooral in de voorlichtingsfolder op te nemen, zodat niet later het verwijt komt dat men niet volledig geïnformeerd was.

Op het moment hebben we binnen de krijgsmacht een inkrimping en een herinvestering. Beide vergen een hoop geld. Als je nu niet een afspraak maakt over het bedrag dat per jaar voor Defensie beschikbaar is, dan voeg je er een extra complicatie aan toe. Het is daarom goed dat minister Ter Beek duidelijk heeft gesteld dat dit de „bottom line” is. Als we dat in deze kabinetsperiode vasthouden, is er rust en zekerheid en kunnen de mensen binnen Defensie aan de slag. Politiek gezien vind ik het bedenkelijk dat de heer. Zijlstra heeft aangekondigd dat er misschien toch wel weer aan geknabbeld zou kunnen worden. De vergelijking tussen Defensie en bijvoorbeeld DAF gaat mank, omdat er bij Defensie ontzettend veel plaatsen verloren gaan; de herstructurering is al aan de gang. De vraag is of je tijdens het proces van die herstructurering nog een geloofwaardige en inzetbare krijgsmacht overhoudt.

Vraag de heer Tak. Zowel de PvdA als het CDA zien geen ondergrens voor wat betreft de werving van personeel. Wat nu als het niet lukt?

De heer Frinking. Zoals de minister heeft gezegd, wordt dit proces zoals het nu is ingezet, beslist door de regering. Het moet ook voor de organisatie duidelijk zijn dat het deze richting uitgaat. Zij moeten gezamenlijk staan achter de aantrekkingskracht van de krijgsmacht op de arbeidsmarkt. Wanneer de noodzaak zich werkelijk voordoet en er grote tekorten dreigen te ontstaan door een achterblijvende werving, dan moet dit door het kabinet worden bekeken. Wat mij betreft kan een nieuw kabinet kijken naar een verlenging van de overgangperiode v.w.b. de afvloeiing van dienstplichtigen. Het lijkt mij echter slecht om halverwege te beslissen de afschaffing van de dienstplicht over nog meer jaren uit te smeren. De organisatie als geheel moet ervan uitgaan dat zij mede-verantwoordelijk is voor een goed inzetbare krijgsmacht op dit punt.

De heer Zijlstra. Ik geloof niet dat de overgangperiode langer moet worden, tenzij er zich wijzigingen voordoen in de veiligheidssituatie. Je moet er geen onduidelijkheid over laten bestaan, anders wordt ook het maatschappelijk draagvlak steeds geringer.

Vraag van de heer Poetiray. De luchtmacht zal ingekrompen worden met twee squadrons. Waarom wordt er een dergelijk gespecialiseerd onderdeel in-

gekrompen? Het is immers de ruggegraat van de strijdkrachten.

Hoe zal het mogelijk zijn al het kostbare materiaal dat wordt afgestoten in geval van nood weer bijeen te krijgen?

De heer Frinking. De vertaalslag die men op het moment hanteert, wordt vertaald naar operatiën die je denkt uit te voeren. Met de omvang van de krijgsmacht zoals hij thans is en de beschikbare hoeveelheid geld moest binnen de drie krijgsmachtdelen gezocht worden naar een verdere verkleining. Als er de keuze zou zijn de krijgsmacht op hetzelfde niveau te houden met het lagere budget dat beschikbaar is, dan zou de keuze om die twee squadrons te houden eenvoudiger zijn geweest. Met de taken die we hebben is terecht geconstateerd dat het met minder kon. Hadden we deze keuze niet gemaakt, dan waren we in de problemen gekomen met het luchttransport, dat niet alleen voor de luchtmacht van belang is, maar ook voor de andere krijgsmachtdelen. De integratie tussen de drie krijgsmachtdelen wordt groter; dat betekent ook dat de nieuwe investeringen die nodig zijn ergens vandaan moesten komen. Als we kijken naar de uitkomst van al deze veranderingen en we houden in gedachten dat we een krijgsmacht nodig hebben die beter gericht is op zijn taken, dan kan ik mij hier wel in vinden.

Mw. Van Heemskerck. U spreekt volkomen terecht uw bezorgdheid uit over het afstoten van kostbaar materieel. Het is buitengewoon belangrijk dat de luchtmacht, als één van de drie ruggegraten van de krijgsmacht, in takt blijft. Het afstoten van de F-16's moet ook heel terughoudend worden gedaan: op lange termijn en de oude types eerst. Er kan een gedeelte van de luchtmacht af. We zullen binnen onze NAVO-verplichtingen en volgens de scenario's die we in de toekomst zullen gebruiken ten opzichte van crisisbeheersing minder F-16's behoeven in te zetten dan we aanvankelijk dachten.

Vragen van prof. Siccama. Waarom is er bij de Koninklijke marine niet dieper gesneden in haar taakstelling? Voor wat betreft de Koninklijke landmacht: het is moeilijk om naar bepaalde taken toe te rekenen, maar is de kosteneffectiviteit niet wat gering? Is de Luchtmobiele Brigade ook niet wat duur in dit verband?

De heer Ter Veer. De taakopvatting van de Koninklijke marine is niet werkelijk anders komen te liggen. Nederland heeft grote koopvaardijbelangen en marineconnecties over de gehele wereld. Uiteraard is op pragmatische gronden ook een offer gevraagd van de Koninklijke marine, maar als totaliteit behoort de KM te worden gehandhaafd.

De heer Frinking. Is het kosteneffectief wat we doen? Het gaat erom dat de krijgsmacht in politie-

ke en militaire zin zwaar genoeg is om het buitenlands beleid dat wordt gevoerd in Nederland in internationaal verband te kunnen ondersteunen. Dit vraagt een verscheidenheid aan middelen die niet allemaal hoeven te passen in de opsomming die de minister van defensie maakt m.b.t. de verschillende taken die hij ziet. Daarvoor geeft hij minimum aantallen aan. Maar dat zijn niet de enige inspanningen die je moet plegen om de inzetbaarheid mogelijk te maken. Je moet ook beschikken over voldoende logistieke capaciteit, zeker bij humanitaire acties. Daarnaast willen we een samenstelling van de krijgsmacht die na mobilisatie in groter verband kan optreden.

Diezelfde krijgsmacht blijft een scholingsinstituut; de kennis moet blijven bestaan. Dat zijn niet alleen operationele eenheden. Het optreden met een luchtmobiele brigade betreft een gemeenschappelijk concept dat wij binnen NAVO hebben geaccepteerd. We moeten een aantal onderdelen hebben die flexibel, maar ook gevarieerd zijn; dus heb je ook tanks en pantserinfanterie nodig, om te kunnen inspelen op eventualiteiten die we nu nog niet kunnen voorzien. Het is van belang dat de krijgsmacht van Nederland in internationaal verband een eigen plaats heeft in de wereld.

Mw. Heemskerck. Vergeet u ook niet het voortzettingsvermogen, waarover we ook moeten beschikken. Er zijn eisen gesteld qua tijd en aantallen. Op de contingents die we hebben, trekken we een zware wissel. En dat wat we hebben, is ook nodig. U kunt de kosteneffectiviteit zien als een verzekeringspremie en de kosteneffectiviteit van een verzekeringspremie is niet altijd meetbaar.

Vraag van de heer Linsen aan de heer Frinking. U stelde voorheen vast dat het wat betreft de Luchtmacht wel met wat minder kon. Als je de Prioriteitennota goed leest, geldt dat ook voor de andere krijgsmachtdelen. Als u vindt dat het met minder kan, weet u ook vast wel wat nodig is en of het minimum nu bereikt is.

De heer Frinking. Wat nodig is wordt in de Prioriteitennota omschreven: inhoud geven aan wat voor vredesbewarende operaties moet worden gereserveerd en wat er moet worden gereserveerd voor vredesopleggende operaties. Met inachtneming dat daar ook een bepaalde tijdsduur aan verbonden is (een kleine operatie drie jaar; een zware operatie onbepaald zonder aanvulling), is er een berekening opgesteld waarbij men in de uitkomst genoeg bleek te hebben aan het aantal squadrons dat thans in de nota is vastgelegd. Voor de krijgsmachtdelen betekent dat direct inzetbare eenheden. Voor wat betreft vliegtuigen is duidelijk dat je niet op korte termijn eventuele aanvullingen snel op de markt zult gaan kopen. Betreffende de financiële voorwaarden hebben wij gezegd dat de ze-

kerheid die nu aan Defensie geboden moet worden met dit schema ook daadwerkelijk geboden wordt. Volgens mij moet het hier ook bij blijven. Maar ik heb ook andere geluiden gehoord die goed moeten worden gevolgd. Zo is er de redenering dat de bezuinigingen die nu moeten worden opgelegd generale compensatie betekenen. Als er tekorten zijn moet Defensie daar een aandeel in nemen zoals ook andere departementen dat moeten doen. Een andere redenering is dat de financiering die thans voor Defensie is ontwikkeld, moet worden aangehouden, omdat anders de plannen die op tafel liggen niet kunnen worden uitgevoerd. In mijn fractie ga ik voor de laatste opvatting pleiten.

De heer Schulten. In de Prioriteitennota wordt duidelijk, dat in de huidige krijgsmacht eenheden niet inzetbaar zouden zijn buiten het NAVO-gebied. Maar als de regering beslist tot uitzending, ook met dienstplichtigen op niet vrijwillige basis, dan is dat zeker wel mogelijk. Er moet alleen een Koninklijk Besluit van die strekking worden gemaakt en de regering zal zich achteraf moeten verantwoorden tegenover de Kamer. Is het zo dat men bij inzet van eenheden van de krijgsmacht buiten het NAVO-verdragsgebied, in een land waarmee wij niet in oorlog zijn, niet vooraf een adequaat overleg met het parlement wil voeren, of is het zo dat inzet van beroepseenheden uitsluitend bestaande uit beroepspersoneel staatkundig van een totaal andere orde is?

De heer Ter Veer. De Koninklijke marine vraagt op de voorhand aan haar dienstplichtigen te verklaren dat zij inzetbaar zullen zijn, een nuance die vaak over het hoofd wordt gezien. De beslissing om militairen in te zetten dient altijd een moeilijke discussie te blijven, ook bij een beroepskrijgsmacht. Het is een beslissing waarmee je heel zorgvuldig moet omgaan en zowel de politiek als de samenleving hebben een verplichting, ook tegenover beroepspersoneel.

De heer Frinking. Wij hebben de dienstplicht steeds benut voor de verdediging van het eigen en het bondgenootschappelijk grondgebied. Bij uitzending naar Libanon kwam destijds de vraag naar voren of dit zomaar kon. Handhaven van de internationale rechtsorde was wezenlijk anders dan de verdediging van het grondgebied. Toen kwam ook de wetswijziging dat inzet van dienstplichtigen buiten het verdragsgebied niet tegen hun zin kon worden uitgevoerd, in tegenstelling tot beroepspersoneel. In beide gevallen zal het parlement en het kabinet over uitzending beslissen. Destijds moest tot onmiddellijk handelen worden besloten, waarbij achteraf verantwoording aan de Kamer moest worden afgelegd. U ziet hoe nu bij elke operatie waarvan Nederland denkt dat eenheden moeten worden ingezet, een uitgebreide discussie met het parle-

ment zal plaatsvinden. De Kamer is zelf attent genoeg om voor elke taak aan de krijgsmacht opgelegd, te onderzoeken of dat verantwoord is.

De heer Zijlstra. De PvdA heeft lang gearzeld over het standpunt van handhaving van de dienstplicht. De dienstplicht heeft een toegevoegde waarde voor de krijgsmacht. Nu duidelijk wordt aangegeven wat de kerntaken van de krijgsmacht zijn, is het niet goed denkbaar dat dit kan met dienstplichtigen, indien je ze niet wil verplichten. Er is geen politieke meerderheid te vinden om dienstplichtigen uit te zenden voor dit soort taken.

Mw. Heemskerck. Met de wet in de hand kun je wel dienstplichtigen uitzenden. Ik zou geen principiële barrière willen opleggen om dienstplichtigen buiten het verdragsgebied in te zetten. In mijn fractie zal geen enkel verschil bestaan in de discussie tussen het uitzenden van dienstplichtigen of beroepspersoneel. De politieke haalbaarheid van uitzending van dienstplichtigen is echter nul.

De heer Ter Veer. Het is jammer dat het rapport van de Commissie Meijer in de la is verdwenen. Daarin wordt voorgesteld om verschillende lengtes van de dienstplicht in te voeren, waarbij vooraf wordt verklaard of men wel of niet wil worden uitgezonden voor vredesoperaties.

Vraag van de heer Wecke. Tegen de achtergrond van onze steeds hechter wordende collectieve defensie en tegen de achtergrond van eventuele problemen met betrekking tot de werving van vrijwilligers vraag ik mij af of het niet zinvol zou zijn af te stappen van het principe dat men Nederlander moet zijn om als militair in de Nederlandse krijgsmacht dienst te nemen. Kunnen wij ook niet niet-Nederlanders in de krijgsmacht opnemen?

Mw. Heemskerck. Voor wat betreft dienstplichtigen in de Nederlandse krijgsmacht: deze kunnen de natio-

naliteit van onze bondgenoten bezitten, anders niet.

De heer Frinking. Waar de vraag van de heer. Wecke om gaat is, of wij een vreemdelingenlegioen moeten hebben of niet. Wordt het defensiebeleid in Europa zo dat dat mogelijk zou zijn. Daar zijn we nog ver van af. Ik ben er geen voorstander van een vreemdelingenbrigade in de Nederlandse krijgsmacht op te nemen. We kunnen ons beter concentreren op een krijgsmacht die voor de Nederlandse samenleving als zodanig herkenbaar is. Dat neemt niet weg dat als we tot een gemeenschappelijk Europees veiligheidsbeleid komen, we ons vervolgens de vraag kunnen stellen tot op welk niveau integratie van legers mogelijk is. Voorlopig is het niveau van legerkorps genoeg.

De heer Ter Veer. Ik denk dat het belangrijk is dat als het moment komt pas daarover te gaan denken, en daar ben ik nu nog niet aan toe. Wellicht kunnen we dan pas denken over de vraag of we onderscheid moeten maken tussen EG-onderdanen en niet EG-onderdanen. Het komt wel griezelig dicht in de buurt van een huurlingenleger; we vinden onszelf dan blijkbaar te goed om dienstplichtigen een verplichting op te leggen en dus huren we daar maar vreemdelingen voor in. Zelf ben ik daar erg op tegen.

Vraag van de heer Eindhoven. Alle investeringen gaan nu v.w.b. de Koninklijke landmacht naar de Luchtmobiele Brigade en misschien ook de Lichte Brigade. Kunt u zich erin vinden dat wij kracht gaan inwisselen tegen grote zwakte.

De heer Ter Veer. Ik denk niet dat we afkoersen op een leger dat zwak is; het wordt anders, maar daar gaan we zodanige investeringen tegenover zetten, dat het wel degelijk een leger is dat op zijn taak berekend zal zijn. De voorwaarde moet wel worden gesteld dat er financieel niet nog meer wordt geknabbeld aan de marges.

Bijeenkomst

Op donderdag 15 april 1993 houdt de Vereniging voor leden en overige geïnteresseerden een bijeenkomst in de Ronde Zaal van het Voorlichtingscentrum van het Ministerie van Defensie, Kalvermarkt 38 te Den Haag.

Luitenant-generaal Marcello Caltabiano, director Planningcell Western European Union zal spreken over

The military dimension of the WEU

De zaal is open te 19.00 uur; aanvang 19.30 uur; einde 21.30 uur. Verzoeken aan te melden tijdens werkuren: (015) 15 27 00.

Na de bijeenkomst vindt een algemene ledenvergadering plaats. Leden van de vereniging worden uitgenodigd deze vergadering bij te wonen.